

משה אלפן - מנהיג במחתרת

מטרות:

1. התלמידים יכירו דילמות של מנהיגי המחתרת, ובעיקר את סיפורו של משה אלפן – ממנהיגי תנועות הנוער בהונגריה.
2. התלמידים ילמדו על אודות משה אלפן כמנהיג צעיר ומעורר השראה.
3. הזדמנות להכרות עם זווית פחות מוכרת של תקופת השואה ממנה עולה גבורת היחיד והתנועה.

עזרים:

סרטון ; דפים ; עטים

מבנה השיעור:

משך	תמצית הפעילות	שלב
5 דק'	הסבר כללי על תקופת הזמן בה יעסוק המערך	1. פתיחה
13 דק'	על מפעל זיוף המסמכים, והכרות עם דמותו של משה אלפן כדמות מרכזית במבצע	2. צפייה בסרטון
10 דק'	על הדילמות המלוות את מבצע הגיוס, וכיצד דמותו של משה משתקפת מהן כמנהיג	3. דיון
10 דק'	מה אנחנו רוצים להגיד למשה כמנהיג ולכל חבריו הבוחרים בהצלה	4. כתיבת מכתב
5 דק'	הדגשת הפעולות של משה כחלק מעשייה של חברי תנועות נוער נועזים ואמיצים רבים	5. סיכום

לפני השיעור - רקע למורה:

במהלך אביב-קיץ 1944, עם פלישת הנאצים להונגריה, נשלחו רוב יהודי המדינה לאושוויץ.

רבים אחרים נרצחו בפוגרומים שהונהגו על ידי ההונגרים.

זו היתה ההשמדה המהירה ביותר בזמן השואה: תוך פחות מתשעה חודשים הושמדו מעל 550 אלף יהודים, בהם

כשלושה רבעים מיהדות הונגריה ורבים שהגיעו למדינה לאחר סיפוח אוסטריה וכיבוש צ'כיה.

על אף היותה של הונגריה חלק ממדינות "הציר", וחוקים אנטי יהודיים הונהגו בה, היו היהודים "מוגנים" באופן יחסי מפני פעולות גירוש והשמדה, על ידי השליט מיקלוש הורטי שלא אהד את מדיניות החיסול המוחלט של הנאצים, ובעיקר משום שהעריך שזה יעניק לו את אחדת המערב ככל שהנאצים יובסו.

עם תחילת הגירוש מהונגריה, והעדויות והסיפורים שהצטברו על אושוויץ, החלו להתארגן תנועות הנוער במבצעי הצלה שונים – תחילה עבור חבריהם, ובהמשך עבור הקהילה.

התנועה הציונית בהונגריה לפני המלחמה לא היתה מפותחת במיוחד, אך פעלו בה תנועות נוער ציוניות רבות: השומר הצעיר, דרור-הבונים, הנוער הציוני, עקיבא ורבות אחרות. כולן התאגדו ערב הפלישה תחת גוף אחד: 'מחתרת תנועות הנוער הציוניות'.

למחתרת תנועות הנוער הציוניות היה תפקיד מכריע בפעולה ההצלה. סיפורו של משה אלפן חושף את הגבורה והאומץ של אנשי התנועות, בין היתר על ידי זיוף המסמכים ההמוני שהובילו.

1. פתיחה

לקראת סוף המלחמה, פלשה גרמניה הנאצית להונגריה, והחלה בהשמדת יהדות הונגריה. מתוך ידיעה שתבוסת גרמניה הנאצית הולכת ומתקרבת, החלו תנועות הנוער הציוניות במדינה להציל כמה שיותר מיהודי המדינה ולהבריח אותם מהונגריה הכבושה למדינות בטוחות. השיעור הקרוב ייספר כיצד הצילה מחתרת תנועות הנוער יהודים גם על ידי זיוף המסמכים ההמוני. נכיר את דמותו מעוררת ההשראה של משה אלפן (פיל), אחד ממנהיגי המחתרת. **נדגיש:** משה אלפן לא פעל לבד. היו לו שותפים כמו דוד גור, רפי בנשלום ועוד רבים אחרים. אומנם בשיעור נחשף סיפורו האישי של משה, אך אין בזה כדי להמעיט בחלקם החשוב של אחרים שפעלו איתו כתף אל כתף.

2. צפייה בסרטון

להלן קישור לגרסה המלאה:

https://www.youtube.com/watch?v=zMAkioMXqdY&t=4s&ab_channel=BennyBarzilay

מיקוד צפייה: מדקה 19:55 עד דקה 23:43

https://www.youtube.com/watch?v=VgF4jUsgMIM&t=3s&ab_channel=BennyBarzilay

מיקוד צפייה: מדקה 25:31 עד דקה 29:33

https://www.youtube.com/watch?v=ypBh1hVngcs&ab_channel=BennyBarzilay

מיקוד צפייה: מדקה 8:15 עד דקה 9:30; מדקה 15:00 עד דקה 15:39; מדקה 21:15 עד דקה 22:45; מדקה 29:45 עד הסוף

ניתן לצפות בסרטון ערוך כיחידה אחת כאן: <https://youtu.be/eau16drsu5A>

3. עיבוד ודיון בעקבות הצפייה

- מה היו משמעויות מבצע זיוף המסמכים עבור הקהילה היהודית בהונגריה?
- מה דרש מבצע זיוף המסמכים מחברי המחתרת? אילו פעולות הצלה ממשיות התאפשרו בזכותו?
- אילו דילמות עומדות בפני משה אלפן כאחד ממנהיגי המחתרת?
- כיצד הוא בוחר להתנהג? מדוע הוא בוחר לסכן את חייו עבור הצלת אחרים?
- מה סייע לו לבצע את מעשה הגבורה הזה?
נאפשר למי שרוצה לשתף בדברים שכתב

4. כתיבת מכתב

נבקש מהתלמידים/ות לקחת דף ועט ולכתוב למשה אלפן מכתב. במכתב ניתן לשאול שאלות את משה אלפן על תקופת השואה, על החיים במחתרת ועל מבצע ההצלה המדהים לו היה שותף מוביל, ואחד ממנהיגיו. בנוסף, ניתן לכתוב במכתב מה התלמידים/ות לקחו מהסיפור שלו, ומה חשבו על מעשי הגבורה של המחתרת.

5. סיכום

בשיעור הזה נחשפנו למבצע זיוף המסמכים הענק שהובילה המחתרת בהנהגתו המרשימה של משה אלפן. מבצע זה סייע בהצלת אלפי יהודים בתקופה בה סכנת מוות ריחפה מעל ראשם באופן תדיר. הכרנו את דמותו האמיצה של משה אלפן, מנהיג צעיר שהוביל בתעוזה, יחד עם חבריו, פעולות להצלת אלפי יהודים בתקופה כה קשה ותחת סכנת מוות תמידית.